

Jevgenij Prigozjin, oligarken bakom Wagnergruppen

Från Ukraina till att dra i trådarna i Afrika

Veronika Dorman, Julien Lecot
Libération, 3 oktober 2022

En före detta gangster och nära medarbetare till Vladimir Putin, som länge föredragit anonymiteten. Nu talar han öppet om att det är han som bildat Wagnergruppen, ett bolag av legosoldater, och agerar också öppet för att placera sina pjäser i östra Ukraina. Han är mannen bakom flera statskupper i Afrika, bl a den senaste i Burkina Faso.

”Jag välkomnar och stöder kapten Ibrahim Traoré. [...] Den 24 januari tog överstelöjtnant Paul-Henri Sandango Damiba makten i landet i syfte att kämpa för frihet och rättvisa. Dock visade han sig inte situationen mogen och värd förtroendet från de unga officerare, som till sist ställde sig bakom kapten Ibrahim Traoré. Och nu har de gjort vad som krävs och detta enbart för att gagna sitt folk.”

Så löd det meddelande den ryske oligarken Jevgenij Prigozjin publicerade på sociala medier den 30 september.

Men vem är han att i eget namn uttala sig om och välkomna en militärkupp i ett fjärran land i Afrika? Vilken roll spelar denne grå eminens i Vladimir Putins regim i den senaste utvecklingen i Burkina Faso?

”Sedan början av året, och den första statskuppen, har intresset ökat för Burkina, som ingår bland de länder där Prigozjin siktar på att installera sig. Men Damiba var inte riktigt med på noterna. I flera månader har vi sett en rad meddelanden på falska konton, där Damiba attackerats på olika sätt. Vi vet att det smitts planer på ett närmande till Ryssland”, säger Colin Gérard, doktorand vid *Institut français de géopolitique* och specialist på rysk strategi när det gäller sociala medier och påverkan.

Propåer och hot

De senaste veckorna har det inte gått en dag utan att namnet dykt upp på den som länge varit en av de mest hemlighetsfulla personerna i Vladimir Putins omgivning. En man som i flera år haft en viktig roll i Kremles internationella ”projekt”. Inte minst i Afrika sedan 2018, där Ryssland blivit alltmer aktivt när det gäller politiskt, ekonomiskt och framför allt militärt stöd till olika regimer. I främsta ledet där återfinns Jevgenij Prigozjin, som kunnat erbjuda inflytande inom politik och medier, satsning på råvaruutvinning och stöd till lokala presidenter via sin armé av legosoldater.

Förra veckan medgav Prigozjin, den man som kallats ”Putins kökschef”, att det är han som bildat Wagnergruppen. Tidigare hade han alltid förnekat minsta kontakt med den ”hemliga armé”, med hybridkrig som specialitet och som agerat där Ryssland vill rota sig utan att låtsas om det - Ukraina, Syrien, Libyen, Centralafrikanska Republiken, Mali. I en kommuniké publicerad den 26 september på sitt företag Concorde hemsida avslöjade affärsmannen vad som egentligen aldrig varit någon hemlighet för någon.

”Det var rätt läge. Det har gått åt pipan för de ryska styrkorna i Ukraina, det är uppenbart för var och en. Wagners legosoldater, de får saker gjorda. Han grep tillfället att framställa sig som en aktiv

krigsherre, som skapat en effektiv struktur”, säger Marat Gabidullin, tidigare befälhavare i det privata militära bolaget (SMP) ”Wagner” och som vid flera tillfällen stridit i Syrien.

”Kriget i Ukraina gav honom möjlighet att kliva fram. Framför allt gentemot den styrande eliten. Det är känt att det rått spänningar mellan Tjoigu [försvarsministern], Putin och Gerassimov [överbefälhavaren] ända sedan kriget i Ukraina började. Nu kliver Prigozjin fram för att meddela att han kan vara till nytta. För att visa att han varit trofast från första början och kommer att vara det in i det sista”, säger Colin Gérard.

Om syftet var att åstadkomma någon form av överraskningseffekt uteblev den. Banden mellan Jevgenij Prigozjin och Wagnergruppen har varit kända länge av ryska undersökande journalister, och så småningom även av västliga. De bekräftades nyligen av USA:s utrikesdepartement.

Men 60-åringen har alltid dementerat, hela tiden utan så mycket som en blinkning, stämt närgångna medier för förtal, hotat journalister och inte dragit sig för att fysiskt eliminera de mest nyfikna. Tre ryska journalister som ägnat sig åt att granska hans aktiviteter i Centralafrikanska republiken 2018 har blivit mördade. En annan ”ramlade” från sin balkong i Jekaterinburg efter att ha varit först med att skriva om de ryska legosoldaterna i Syrien.

”Helt klart är han grundaren, sponsorn och ledare för SMP”, säger Marat Gabidullin. Denne befinner sig i exil i Frankrike, där han publicerat vittnesmål om sin tid i gruppen av legosoldaterna. Gabidullin känner personligen Prigozjin efter att ha varit assistent åt honom i Sankt Petersburg från september 2017 till januari 2018, mellan två uppdrag i Syrien.

”Mitt jobb bestod i att hålla ordning på alla operationer våra pojkar var inblandade i”, säger Gabidullin. ”Jag samlade in all information från befälhavarna på plats och från försvarsministeriet. Allt var klassat som försvarshemlighet.”

Nästan dagligen hade han ett morgonmöte med sin chef, ”som höll sig informerad om allt, hade direktkontakt med alla befälhavare som han kunde nå när som helst. Han hade kontroll på namn och rangordning på alla som blev sårade”.

”Inblandat i många länder”

Prigozjin har blivit alltmer synlig alltsedan kriget i Ukraina började, den 24 februari. Från första början har Wagnergruppen funnits där, vid alla fronter. Han har synts här och där i Donbas vid sidan av sina mannar. Under veckorna före den mobiliseringsorder Putin tillkännagav den 21 september åkte affärsmannen personligen till olika straffanstalter för att rekrytera legosoldater.

I mitten av september syntes han på en video, som han sannolikt själv sett till att den ”läckte ut”. ”Jag är representant för ett privat militärt företag, ni har kanske hört talas om det, det heter SMP Wagner”, sade en kakiklädd man inför en grupp fångar i fängelset i Iosjkar-Ola (i Kazanregionen) mot en fond av taggtråd och baracker. Att han var där, framför dem, berodde på att han var på jakt efter ”attacksoldater, de mest kraftfulla, de som har lättast att överleva” för att delta i ”ett besvärligt krig, ett som inte har någon likhet med Tjetjenien eller Afghanistan”.

Han hade ett lockande erbjudande åt gruppen av ”återfallsförbrytare”, mördare eller sådana som dömts för sexualförbrytelser eller narkotikahandel: i utbyte mot några månader i Wagners led i Ukraina skulle de inte bara tjäna grova pengar, utan utlovades dessutom amnesti.

”Han ser grym ut på de bilderna, som någon som livet gått hårt fram med. Hans sätt att tala hade förändrats, men å andra sidan hade jag aldrig hört honom vända sig till en folkmassa. Det ingick

inte i hans vanor att öppet vända sig till legosoldaterna på det här sättet”, säger Gabidullin, som samtidigt inte säger sig vara det minsta överraskad över att hans tidigare chef på detta sätt kunde få röda mattan utrullad för sig i ett fängelse, i strid med alla lagar och bestämmelser. ”Han har en häpnadsväckande övertalningsförmåga”.

”Wagner behöver fler soldater än andra privata militära grupper för man är verksam i ett stort antal länder. Prigozjin vill inte slösa med sina veteraner - de gör större nytta i Afrika - i detta krig som inte blivit något annat än en köttkvarn. Alltså åker han ut i fängelserna. Han vet att han där kommer att få tag i beslutsamma karlar, redo att överskrida alla psykologiska barriärer och begå massmord, stölder och våldtäkter”, säger Gabidullin.

Ändå var det inte på något vis ödesbestämt att Jevgenjij Prigozjin, född 1961 i Leningrad (numera Sankt Petersburg och Vladimir Putins hemstad) skulle bli en av de mäktigaste och rikaste personerna i Ryssland. Och än mindre att han skulle bli någon krigsherre.

En gång var Prigozjins dröm att bli skidstjärna, men han hamnade snart i småkriminalitet. 20 år gammal dömdes han till tolv års fängelse för att ha tillhört ett gangstergäng som ägnade sig åt stölder, bedrägeri och att organisera ett nätverk av prostituerade för minderåriga.

1990 blev han frisläppt efter att ha avtjänat tre fjärdedelar av straffet. Då satsade han först på varmkorv och snabbmat och nådde snabbt en hög position inom krogbranschen i Sankt Petersburg, bl a som ägare till den mycket lyxiga restaurangbåten New Island. Det var där han lärde känna en viss Vladimir Putin, rådgivare till stadens borgmästare och som sedan efter att ha blivit president sågs dinera där med Jacques Chirac och George W Bush. ”Putins kökschef” fick snart uppdraget att ta hand om köksavdelningen i Kreml och fick senare saftiga kontrakt med armén och en del skolor.

Greppet över milisen i Centralafrikanska Republiken

När Putin 2012 återkom till Kreml blev Prigozjins roll än mer central. Han ägnade sin förmögenhet åt desinformation och propaganda, hela tiden under mattan, och finansierade medier och ”trollfabriker”. Han infiltrerade de stora demonstrationerna mot Putin i Moskva och Sankt Petersburg, bildade några medier i syfte att knäcka oppositionen. Via sitt företag *Internet Research Agency* (IRA) försökte han blanda sig i kampanjen inför presidentvalet i USA 2016. Tre år senare trädde han fram ur skuggorna och bildade mediagruppen *Patriot*.

”Det var ett sätt ge offentlighet åt hans hemliga operationer som influencer”, säger Colin Gérard.

När Kreml 2014 alltmer öppet lade sig i konflikten i Ukraina började affärsmannen nära en ny dröm: att ta över Donbas, denna rika industriregion i östra Ukraina. Enligt Marat Gabidullin ”hade han tillräcklig auktoritet och tillräckligt med kontakter på högsta nivå för att få uppdraget att organisera det hybridkrig som var på väg att ta form. Han tjänade Kremls intressen, men det var framför allt sina egna han tjänade”.

Wagnergruppen hade inte bildats i syfte att strida i Ukraina, det var snarare det motsatta som skedde, berättade Gabidullin för *Libération* i maj: ”Separatiserna dög inte till annat än att paradera med vapen på gatorna i Donetsk och Lugansk och vifta med ryska fanor. Men de var totalt odugliga när det kom till strid. Så småningom började de ryska legosoldater som skickats dit som en nödåtgärd, och ganska oordnat, att få en tydligare struktur. Bolaget började ta form där också”, under ledning av Dimitrij Utkin, före detta aktiv inom GRU (den ryska militära underrättelsetjänsten). Och till sist hade man blivit en veritabel skuggarmé, i tjänst åt Vladimir Putin, redo att strida, skydda, eskorteras, plundras och emellanåt våldta och massakrera, överallt där Kreml inte vill låtsas om att man finns.

Det mest fulländade exemplet, det mest skräckinjagande också, på hur denna milis tagit över en stat är Centralafrikanska Republiken. Wagner verkade som livvaksstyrka åt president Touadéra och torterade och undanröjde oppositionella samtidigt som de bolag Prigozjin kontrollerade exploaterade diamantfyndigheterna och steg för steg tog kontrollen över handeln med trävaror. ”I allmänhet är Kremls och Prigozjins intressen nära förbundna. Han skulle aldrig agera mot Kremls intressen. Men i gengäld har Kreml intresse av att ha någon som till ’lågpris’ tryggar rysk närvaro på den afrikanska kontinenten”, säger Colin Gérard. Återstår så frågan, omöjlig att avgöra, om hönan eller ägget. Väljer Prigozjin på egen hand ut det land han ska ägna sig åt eller följer han Kremls rekommendationer? Enligt Colin Gérard ”är det helt klart samordnat. De är ömsesidigt beroende av varandra. Men Prigozjin är framför allt intresserad av att berika sig själv”.

Dubbelspel och girighet

Utseendet hos en skurk, överlägsen blick, smattrande ordflöde, ”en hård man på sitt sätt, karismatisk, beslutsam, engagerad, inte feg. Ingen obildad sälle, men en tuffing, ganska välorienterad”, säger Gabidullin. ”Han är ingen kontorsoligark. Han har själv varit i Afrika och träffat kannibalerna, som han kallar presidenterna för, har kontakter med dem, pratar själv med dem, har övertygat dem om att ställa sig på hans sida. Han var ofta mycket välinformerad om vad vi gjorde i Syrien”, säger den f d legosoldaten, inte utan en viss respekt. Om Gabidullin har behållit en form av lojalitet med sin gamle chef beror det också på att denne såg till att han fick vård efter de svåra skador han ådrog sig i striderna och att han räddade hans hustru genom att skicka henne utomlands för cancerbehandling. Vad han däremot inte kan förlåta är dubbelspelet och hans girigheten.

”Han döljer omsorgsfullt sina verkliga motiv. Retoriken låter patriotisk men den utnyttjar han skamlöst. Hans uttalanden om att kriget är för att försvara folket, vår fosterjord, allt sånt är rent blahabla. För honom handlar allt om business.”

(Översättning Björn-Erik Rosin.)